

partir de su nueva concepción racional del hombre: la enfermedad no es un castigo divino, sino un fenómeno observable, explicable y a erradicar.

La enfermedad atenta contra el orden social y contra la propia población, base de la riqueza del Estado. En virtud de esto se realizan transformaciones en tres campos: en el terreno administrativo las reformas sanitarias tendrán rasgos centralistas y unificadores; en el campo legislativo se desarrollarán una serie de medidas higiénicas preventivas, y, por último, la enseñanza médica se enfocará de una forma más práctica. Sin embargo, estas reformas, como era de esperar, se encontraron con la fuerte oposición de gremios y colegios profesionales. Además tuvo que enfrentarse a dos obstáculos muy importantes: los escasos recursos económicos y la oposición de la Iglesia.

Debido a la nueva visión que tienen los liberales de la enfermedad, poco a poco van germinando las bases del Proyecto de Código Sanitario de 1822, que, a su vez, asentarán los principios de la Ley de Sanidad de 1855. Estas reformas constituirán un nuevo sistema basado en la intervención administrativa cuando la enfermedad afecte a la comunidad (enfermedades transmisibles), prestándose especial hincapié en el carácter preventivo.

La obra del profesor Herrera muestra el paso a la modernidad en España en el

tema de los servicios sociales. La nueva visión de cada una de las parcelas tratadas, tiene en común el ser concebidas como cuestiones que repercuten en la prosperidad individual y colectiva. Esto, unido a los propios fines atribuidos al Estado, dio la justificación a la intervención y apropiación estatal de tareas ubicadas con anterioridad al margen de sus intereses. Parece que la identificación entre lo social, lo público y lo estatal encuentra aquí sus orígenes. Lo que preside su función no sería el beneficio, sino el servicio. Es decir, en el siglo XVIII en España asistimos a las primeras manifestaciones de lo que serían los servicios públicos, entendidos como actividades que deben ser controladas, supervisadas, enmarcadas normativamente, incentivadas y gestionadas directamente por el Estado. La centuria ilustrada es la puerta del acrecentamiento progresivo del papel y de la responsabilidad estatal en los campos político, económico y social. Intervención cada vez mayor del Estado ilustrado, porque con ella se pretendía fomentar la felicidad individual y social de los ciudadanos y, de esta forma, se justificaba también la omnipotencia interventora de la autoridad y la cada vez mayor extensión de la burocracia estatal.

D. Diego Ruiz Becerril
Universidad de Granada

ROQUE, Maria-Àngels (coord.)

Estètica i valors mediterranis a Catalunya. Visions de la història i la cultura catalanes a través de la Mediterrània

Barcelona: Proa. Col·lecció la Mirada-ICM, 2001

Nueva antropología de las sociedades mediterráneas

Barcelona: Icaria-Antrazyt-ICM, 2001

Des de la seva creació l'any 1989, l'Institut Català de la Mediterrània ha destacat pel seu rigorós treball de reflexió sobre la Mediterrània, sempre esforçant-se per

seguir una metodologia interdisciplinària i prospectiva. En aquesta línia de treball s'emmarquen les dues publicacions ressenyades aquí, ambdues compendiades

sota la coordinació de l'antropòloga Maria-Àngels Roque; i.e., *Estètica i valors mediterranis a Catalunya. Visions de la història i la cultura catalanes a través de la Mediterrània i Nueva antropología de las sociedades mediterráneas*.

Si bé és cert que la Mediterrània conforma l'essència de la nostra història i representa un dels pilars definidors de la nostra identitat col·lectiva, tant l'activitat política pública i les iniciatives privades com el treball acadèmic semblen haver-la relegada a un espai menor respecte de la influència que ha exercit i exerceix en el nostre dia a dia. Amb l'esforç de destacar les idees i els valors de factura mediterrània que han influït notablement el pensament, la literatura i els corrents estètics de Catalunya, emergeix la sèrie d'articles recollits sota el títol *Estètica i valors mediterranis a Catalunya*. En aquesta revisió del rol que la dimensió mediterrània ha tingut a Catalunya, s'hi aborda l'encuny del llegat clàssic, el pensament noucentista, els corrents d'avantguarda, l'esplendor artística sota el guiatge d'autors com Gaudí, Miró i Dalí, l'expansió dels consolat de mar i el comerç en l'àrea mediterrània, les relacions socioeconòmiques i polítiques entre les dues riberes del Mediterrani, la dimensió geopolítica de l'europeïtat a la Mediterrània i els canvis en el sistema de valors en la nostra societat. Adoptant una voluntat d'integració dels valors, actituds i expressions definides com a constitutives de l'essència mediterrània, el llibre ofereix un recorregut històric, antropològic, polític, econòmic i artístic, en què cal recalcar la seva potencialitat en contribuir a copsar la complexitat de l'espai que ocupa Catalunya en una societat globalitzada i desigual. Tenint en compte aquest propòsit, una diversitat d'experts han participat en l'elaboració de l'obra *Estètica i valors mediterranis a Catalunya*; i.e. Rafael Argullol, Lola Badia, Nòbert Bilbeny, Ricard Bofill, Rosa Cabré, Lluís Calvo, Jordi Casassas, Eulàlia Duran, Daniel Giralte-Miracle, Ernest Lluch, San-

tiago Riera, Encarna Roca, Maria-Àngels Roque, Josep Maria Salrach, Xavier Torres i Jaume Vallcorba.

D'altra banda, el llibre *Nueva antropología de las sociedades mediterráneas* apareix a la llum pública amb la finalitat explícita de fer palesa la ruptura d'enfocament que ha experimentat l'antropologia social versada en el camp de l'estudi del Mediterrani. De tradició anglosaxona, la mirada antropològica dels anys seixanta i setanta envers l'espai de la Mediterrània s'erigia amb un notable tarannà de contemplació de «l'exotisme pròxim», tal com els pobles riberencs del Mediterrani eren considerats a les universitats anglosaxones. Amb el propòsit d'incloure l'esguard del Mediterrani des d'una posició interna, i tanmateix objectiva, Maria-Àngels Roque ha reunit una sèrie d'articles al voltant de les qüestions que actualment l'antropologia social aborda en tractar l'espai mediterrani. Aquí val a dir que el trasllat des d'Anglaterra cap als països mediterranis de l'epicentre dels estudis antropològics sobre la Mediterrània s'ha produït juntament amb un canvi en els objectes i temes d'estudis tractats; entre d'altres, les migracions internacionals, el turisme, la caiguda dels estats comunistes a l'Europa de l'Est, l'aparició de nous estats i la dissolució d'altres, les relacions de gènere, l'esport com a fenomen social, l'alimentació i la comensalitat i els canvis en els sistemes de valors i en els estils de vida. En concret, aquest volum recull, d'una banda, temàtiques d'àmbit més general, com un recorregut històric per les cultures del Mediterrani i la manera com han estat abordades des de l'antropologia social, la dona i l'espai de creació literària, el futbol com a fenomen social i l'alimentació mediterrània; i d'altra banda, casos d'estudi més específics, tals com la construcció de la identitat regional del sud de França, la transcendència de la constitució de la frontera esloveno-croata a Ístria en el marc d'una Europa en construcció, la destrucció de les ciutats de l'antiga Iugoslàvia, les

transformacions de les relacions entre ciutat i camp a la Bulgària contemporània, les relacions de gènere a Mallorca, Tunísia, Jordània i Síria, la concepció de la nació a Egipte, les bases tradicionals socioculturals del Rif, el concepte de l'*amgar* —cap polític sense connotació religiosa— en les societats berbers i la qüestió de l'espai a la turística Malta. Finalment, cal afegir que la publicació disposa de les aportacions dels antropòlegs socials Jean-Pierre Albert, Dominique Blanc, Jeremy Boissevain, Christian Bromberger, Borut Brumen, David M. Hart, Deema Kaneff,

Mohamed Kerrou, F. Xavier Medina, Aleksandra Milićević, Julian Pitt-Rivers, Anikka Rabo, Maria-Àngels Roque, Reem Saad, Nadia Theuma, Mohamed Tozy, Jacqueline Waldren i Tassidit Yacine.

A tall de conclusió, tant la primera com la segona publicació ressenyades no fan sinó palesar el dinamisme de la mediterraneïtat en la qual se centren. En definitiva, una Mediterrània en permanent transformació, revisada i pensada contínuament.

Katia Lurbe